

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามนโยบาย มาตรการ และแนวทางการดำเนินงานในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2549 และเพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาจัดทำเป็นแนวทางการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ที่มีประสิทธิภาพต่อไป โดยการศึกษาในครั้งนี้มีกลุ่มเป้าหมายคือผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กและหัวหน้ากลุ่มสาระภาษาไทย จำนวน 172 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามสภาพ ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน เมื่อได้ผลการศึกษาแล้วจึงนำมาจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแล้วนำมาสรุปเป็นแนวทางการดำเนินงานโดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ตรวจสอบประสิทธิภาพของแนวทางที่ได้ ซึ่งสรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

สรุป

1. สภาพ ปัญหาและข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 สรุปผลได้ดังนี้

มาตรการที่ 1 สร้างความตระหนักให้นักเรียน ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาเห็นความสำคัญของการอ่าน พบว่าในค่าเฉลี่ยระดับความเห็นในการปฏิบัติ มาตรการที่ 1 อยู่ในระดับมาก ส่วนระดับปัญหาในการปฏิบัติพบว่ามีปัญหาในการปฏิบัติ มาตรการที่ 1 อยู่ในระดับปานกลาง

มาตรการที่ 2 กระตุ้นและปลูกฝังให้นักเรียน ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอ่านอย่างต่อเนื่อง พบว่าในค่าเฉลี่ยระดับความเห็นในการปฏิบัติมาตรการที่ 2 อยู่ในระดับน้อย ส่วนระดับปัญหาในการปฏิบัติพบว่ามีปัญหาในการปฏิบัติมาตรการที่ 2 อยู่ในระดับมาก

มาตรการที่ 3 จัดสถานที่ สภาพแวดล้อม และบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน พบว่า
ในค่าเฉลี่ยระดับความเห็นในการปฏิบัติมาตรการที่ 3 อยู่ในระดับน้อย ส่วนระดับปัญหาในการ
ปฏิบัติพบว่ามีปัญหาในการปฏิบัติมาตรการที่ 3 อยู่ในระดับมาก

มาตรการที่ 4 ประสานความร่วมมือให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริม
นิสัยรักการอ่าน พบว่าในภาพรวมมีการปฏิบัติมาตรการที่ 4 อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับปัญหา
ในการปฏิบัติพบว่าในภาพรวมมีปัญหาในการปฏิบัติมาตรการที่ 4 อยู่ในระดับปานกลาง
เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่ามีการปฏิบัติมากในประเด็นสรรหาแหล่งทรัพยากรทั้งในและ
นอกโรงเรียนเพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน เช่น จัดหาวิทยากรมาพัฒนาความรู้ครูและ
บุคลากร รับบริจาคหนังสือและสื่อระดมทุนสนับสนุนจากองค์กรภายนอก เป็นต้น ส่วนประเด็น
ที่มีการปฏิบัติน้อยคือสร้างเครือข่ายส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

มาตรการที่ 5 กำหนดแผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านไว้ในแผนปฏิบัติ
งานประจำปี พบว่าในภาพรวมมีการปฏิบัติมาตรการที่ 5 อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับปัญหา
ในการปฏิบัติพบว่าในภาพรวมมีปัญหาในการปฏิบัติมาตรการที่ 5 อยู่ในระดับปานกลาง
เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่ามีการปฏิบัติมากในประเด็นจัดทำแผนงาน โครงการและปฏิทิน
ปฏิบัติงานการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน โดยกำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรมให้
ชัดเจน ส่วนประเด็นที่มีการปฏิบัติน้อยคือนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผล
การดำเนินงานเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นสำหรับปัญหาในการปฏิบัติพบว่ามีปัญหาในการปฏิบัติ
มากในประเด็นนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงาน

มาตรการที่ 6 จัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านในระดับเขตพื้นที่การศึกษา และ
ระดับโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง หลากหลาย และสม่ำเสมอ พบว่าในภาพรวมมีการปฏิบัติมาตรการที่ 6
อยู่ในระดับมาก สำหรับปัญหาในการปฏิบัติพบว่าในภาพรวมมีปัญหาในการปฏิบัติมาตรการที่ 6
อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่ามีการปฏิบัติปานกลางในประเด็น
จัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านอย่างหลากหลาย โดยให้บุคลากรในโรงเรียนและชุมชน
ร่วมกันทำกิจกรรมสม่ำเสมอตลอดทั้งปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโอกาสและวาระสำคัญต่าง ๆ
ประเด็นจัดทำข้อมูลสารสนเทศด้านการอ่านของนักเรียนและครู และประเด็นเผยแพร่และยกย่อง
เชิดชูเกียรตินักเรียน และครูรักการอ่าน

มาตรการที่ 7 พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการห้องสมุด
ที่มีคุณภาพ พบว่าในภาพรวมมีการปฏิบัติมาตรการที่ 7 อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับปัญหา
ในการปฏิบัติพบว่าในภาพรวมมีปัญหาในการปฏิบัติมาตรการที่ 7 อยู่ในระดับปานกลาง
เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่ามีการปฏิบัติมากในประเด็นส่งเสริมความเป็นผู้นำทางวิชาการ

ให้แก่ครูผู้ทำหน้าที่บรรณารักษ์ โดยการให้เกียรติยกย่อง ให้ความสำคัญมอบหมายให้เป็นผู้พัฒนา กิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านในโรงเรียน และประเด็นส่งเสริมครูบรรณารักษ์ หรือครู ผู้ทำหน้าที่บรรณารักษ์ ให้มีโอกาสก้าวหน้าในด้านวิทยฐานะทางวิชาการ ส่วนประเด็นที่มีการปฏิบัติน้อยคือ พัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการ ห้องสมุดให้มีคุณภาพ เช่น จัดอบรมสัมมนา ศึกษาดูงาน เป็นต้น

มาตรการที่ 8 พัฒนาห้องสมุดให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต พบว่าในภาพรวมมีการปฏิบัติตาม มาตรการที่ 8 อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับปัญหาในการปฏิบัติพบว่าในภาพรวมมีปัญหาในการ ปฏิบัติมาตรการที่ 8 อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่ามีการปฏิบัติน้อย ในประเด็นจัดและพัฒนามุมหนังสือ หรือห้องสมุดโรงเรียนให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต และประเด็น จัดห้องสมุดให้มีระบบบริการที่สะดวก รวดเร็ว และมีผู้รับผิดชอบให้บริการทั้งในและนอก เวลาเรียน

มาตรการที่ 9 ปรับแนวคิด ให้ความรู้ และพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นความสำคัญของการอ่าน พบว่าในภาพรวมมีการปฏิบัติตามมาตรการที่ 9 อยู่ในระดับน้อย สำหรับปัญหาในการปฏิบัติพบว่าในภาพรวมมีปัญหาในการปฏิบัติตามมาตรการที่ 9 อยู่ในระดับมาก

มาตรการที่ 10 บูรณาการการอ่านในการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และทุกระดับชั้น พบว่าในภาพรวมมีการปฏิบัติตามมาตรการที่ 10 อยู่ใน ระดับปานกลาง สำหรับปัญหาในการปฏิบัติพบว่าในภาพรวมมีปัญหาในการปฏิบัติตามมาตรการที่ 10 อยู่ใน ระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า มีการปฏิบัติน้อย ในประเด็นครูผู้สอนทุกกลุ่ม สาระการเรียนรู้ และทุกระดับชั้น ประเด็นให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้น การอ่านเป็นกระบวนการเรียนรู้ ประเด็นจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยบูรณาการการอ่านใน กระบวนการเรียนรู้ โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และประเด็นให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียน การสอนที่เน้นการอ่านเป็นกระบวนการเรียนรู้ ส่วนประเด็นปัญหาในการปฏิบัติเมื่อพิจารณาเป็น รายประเด็นพบว่ามีปัญหามากในประเด็นครูผู้สอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และทุกระดับชั้นจัดทำ แผนการจัดการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการการอ่านทั้งในกระบวนการเรียนการสอน การวัดและ ประเมินผล ประเด็นจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยบูรณาการการอ่านในกระบวนการเรียนรู้ โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และประเด็นให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการอ่าน เป็นกระบวนการเรียนรู้ ส่วนประเด็นที่มีปัญหาในการปฏิบัติคือประชุมชี้แจงให้ครู และ บุคลากรทางการศึกษา บูรณาการการอ่านในกระบวนการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และทุกระดับชั้น

2. แนวทางการดำเนินงานในการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักเรียน สรุปผลได้ดังนี้

มาตรการที่ 1 สร้างความตระหนักให้นักเรียน ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาเห็นความสำคัญของการอ่าน มีแนวทางที่พบเพิ่มในการดำเนินงานคือ จัดให้มีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้นักเรียน ครู บุคลากรทางการศึกษาและผู้ปกครอง เห็นความสำคัญของการอ่านซึ่งเป็นวาระของชาติโดยมีนโยบายการบริหารงานที่ชัดเจน จัดสรรเอกสารสำหรับการอ่านอย่างหลากหลายและเพียงพอ กำหนดเวลาให้ฝึกอ่านอย่างเจาะจง และมีการพัฒนารูปแบบวิธีการส่งเสริมการอ่านให้หลากหลาย

มาตรการที่ 2 กระตุ้นและปลูกฝังให้นักเรียน ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอ่านอย่างต่อเนื่อง มีแนวทางที่พบเพิ่มในการดำเนินงานคือ สร้างแรงจูงใจให้นักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาอ่านหนังสืออย่างต่อเนื่อง จัดหาหนังสือให้เพียงพอและเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน ครูเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนด้านรักการอ่าน สถานศึกษาจัดทำแผนการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน และติดตามผลอย่างต่อเนื่อง สร้างกลยุทธ์เพื่อกระตุ้นนิสัยการรักการอ่าน มีการประชาสัมพันธ์ร่วมกับการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกเข้ามาเยี่ยมชมห้องสมุดเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และจัดทำสมุดบันทึกการอ่านที่มีคุณภาพและครอบคลุมทุกระดับการศึกษา

มาตรการที่ 3 จัดสถานที่ สภาพแวดล้อม และบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่านมีแนวทางที่พบเพิ่มในการดำเนินงานคือ ปรับปรุงและพัฒนาสถานที่ สภาพแวดล้อม และบรรยากาศทั้งในและนอกห้องเรียนให้เอื้อต่อการอ่านโดยบุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วม สถานที่ สื่อ และมุมกิจกรรมมีความหลากหลาย สามารถตอบสนองความแตกต่างของบุคคล มีการนิเทศการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ และจัดแข่งขันประกวดสภาพแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

มาตรการที่ 4 ประสานความร่วมมือให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน มีแนวทางที่พบเพิ่มในการดำเนินงานคือ ประสานความร่วมมือกับบุคลากรทั้งในและนอกโรงเรียนให้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม สรรหาแหล่งทรัพยากร และร่วมเป็นเครือข่ายเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านให้แก่ นักเรียน จัดระบบสารสนเทศเกี่ยวกับความร่วมมือในการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน โดย เน้นการให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผลนิสัยรักการอ่านของนักเรียน

มาตรการที่ 5 กำหนดแผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านไว้ในแผนปฏิบัติงานประจำปี มีแนวทางที่พบเพิ่มในการดำเนินงานคือ เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนปฏิบัติงาน และการติดตามตรวจสอบ กำหนดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

ไว้ในแผนปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องทุกปี และจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านที่หลากหลายตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล

มาตรการที่ 6 จัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านในระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง หลากหลาย และสม่ำเสมอ มีแนวทางที่พบเพิ่มในการดำเนินงานคือ จัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านอย่างหลากหลายโดยให้บุคลากรในโรงเรียนและชุมชนร่วมกันทำกิจกรรมสม่ำเสมอตลอดทั้งปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโอกาสและวาระสำคัญต่าง ๆ ส่งเสริมให้นักเรียนจัดทำบันทึกการอ่านของตนเองในทุกระดับชั้น จัดทำข้อมูลสารสนเทศด้านการอ่านของนักเรียนและครูอย่างเป็นระบบ เผยแพร่และยกย่องเชิดชูเกียรตินักเรียน และครูรักการอ่าน จัดกิจกรรมการแข่งขันทักษะทั้งในระดับโรงเรียนและระดับเขตพื้นที่การศึกษาอย่างต่อเนื่อง และจัดให้มีการรายงานผลการดำเนินงานต่อหน่วยงานต้นสังกัด

มาตรการที่ 7 พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการห้องสมุดที่มีคุณภาพ มีแนวทางที่พบเพิ่มในการดำเนินงานคือ พัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการห้องสมุดให้มีคุณภาพ เช่น จัดอบรมสัมมนา ศึกษาดูงาน เป็นต้น ส่งเสริมความเป็นผู้นำทางวิชาการให้แก่ครูผู้ทำหน้าที่บรรณารักษ์ โดยการให้เกียรติยกย่อง ให้ความสำคัญ มอบหมายให้เป็นผู้พัฒนากิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของโรงเรียน และส่งเสริมครูบรรณารักษ์ หรือครูผู้ทำหน้าที่บรรณารักษ์ให้มีโอกาสก้าวหน้าในด้านวิทยฐานะทางวิชาการ

มาตรการที่ 8 พัฒนาห้องสมุดให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต มีแนวทางที่พบเพิ่มในการดำเนินงานคือ จัดและพัฒนาหนังสือ หรือห้องสมุดโรงเรียนให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต จัดสิ่งแวดล้อม และบรรยากาศในห้องสมุดให้น่าใช้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการ และเอื้อต่อการอ่าน จัดทรัพยากรสารสนเทศ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่สอดคล้องกับหลักสูตรและความต้องการของผู้ใช้บริการอย่างเหมาะสม และเพียงพอ และจัดห้องสมุดให้มีระบบบริการที่สะดวก รวดเร็ว และมีผู้รับผิดชอบให้บริการทั้งในและนอกเวลาเรียน

มาตรการที่ 9 ปรับแนวคิด ให้ความรู้ และพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นความสำคัญของการอ่าน มีแนวทางที่พบเพิ่มในการดำเนินงานคือ ชี้แจง ทำความเข้าใจ และให้ความรู้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดการเรียนการสอนที่ใช้การอ่าน ในกระบวนการเรียนรู้ จัดทำ จัดทำ และรวบรวมตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นความสำคัญของการอ่านในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และทุกระดับชั้นให้ครูพิจารณาใช้ประโยชน์ จัดทำ จัดทำ สื่อสำหรับพัฒนานิสัยรักการอ่านอย่างหลากหลายและเพียงพอ จัดสภาพแวดล้อมทั้ง

ภายในและภายนอกห้องเรียนที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กด้านการอ่านให้มีแนวคิด เจตคติที่ดีต่อการอ่าน ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถตรงกับงาน และสามารถพัฒนาตน ให้เหมาะกับสภาพงานได้ เน้นให้เด็กมีการฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ และมีการติดตามดูแลอย่าง ใกล้ชิด และสร้างความตระหนักให้เกิดแก่บุคลากรทุกฝ่าย เพื่อให้เข้าใจตรงกัน และร่วมกันดำเนิน กิจกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรการที่ 10 บุคลากรการอ่านในการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และทุกระดับชั้น มีแนวทางที่พบเพิ่มในการดำเนินงานคือ ประชุมชี้แจง ให้ครู และบุคลากรทางการศึกษามุ่งเน้นการอ่านในกระบวนการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระ การเรียนรู้ และทุกระดับชั้นครูผู้สอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และทุกระดับชั้นจัดทำแผนการจัดการ เรียนรู้ที่มีการบูรณาการการอ่านทั้งในกระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยบูรณาการการอ่านในกระบวนการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ นิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบและยกย่อง เชิดชูเกียรติผู้ที่จัดการเรียนการสอนที่บูรณาการการอ่าน มีการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียน การสอนที่เน้นการอ่านเป็นกระบวนการเรียนรู้ และกำหนดกิจกรรมการอ่านเป็นส่วนหนึ่งของ มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

อภิปรายผล

จากการศึกษาสภาพ ปัญหาในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักเรียนของผู้บริหาร สถานศึกษาขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 2 ตามมาตรการส่งเสริมนิสัย รักการอ่านของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2549 ทั้ง 10 มาตรการครั้งนี้ผู้ศึกษาได้พบสภาพ ปัญหาที่น่าสนใจ คือในมาตรการที่ 2 การกระตุ้นและ ปลุกฝังให้นักเรียน ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอ่านอย่างต่อเนื่อง พบว่า ระดับความเห็นในการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยและระดับปัญหาในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก จากข้อค้นพบนี้ทำให้เห็นว่าสถานศึกษายังขาดความตระหนักอย่างมากถึงความสำคัญของการมี นิสัยรักการอ่านซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคุณภาพของคน ในมาตรการที่ 3 ที่ในภาพรวม พบว่าระดับความเห็นในการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยกล่าวคือสถานศึกษายังไม่ได้ให้ความสำคัญ ในเรื่องของการจัดสถานที่ สภาพแวดล้อม และบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่านซึ่งงานวิจัยหลายชิ้น พบว่าการจัดสถานที่ สภาพแวดล้อม และบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่านมีผลต่อการส่งเสริมนิสัย รักการอ่านของบุคคล ปัญหาในการปฏิบัติอาจจะเป็นผลมาจากการขาดงบประมาณสนับสนุน หรือการขาดความรู้และประสบการณ์ในการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาเอง ในมาตรการที่ 9

ที่พบว่า การปรับแนวคิด การให้ความรู้ และการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นความสำคัญของการอ่านที่ในภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยและมีปัญหาในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจจะมาจากการที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ได้มีความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์โดยตรงในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นความสำคัญของการอ่านที่เป็นปัญหาสำคัญของระบบการศึกษาของเรา ซึ่งในการปฏิรูปการศึกษารอบสองในประเด็นที่ 1 ส่วนที่ 1 จึงได้กำหนดให้มีการพัฒนาคุณภาพของคนไทยยุคใหม่ให้มีนิสัยใฝ่เรียนใฝ่รู้ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และยังสามารถกำหนดให้ปี 2552 -2561 เป็นทศวรรษแห่งการอ่านของชาติ

ในส่วนของแนวทางการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กในการส่งเสริมนิสัยของนักเรียนผู้ศึกษาได้พบแนวทางที่หลากหลายและเป็นรูปธรรมที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง โดยผ่านการตรวจสอบประสิทธิภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน โดยผู้ศึกษาขอแยกการอภิปรายผลออกเป็นรายมาตรการดังนี้

มาตรการที่ 1 การสร้างความตระหนักให้นักเรียน ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาเห็นความสำคัญของการอ่าน แนวทางที่ได้จากการศึกษาคือ ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้นักเรียน ครู บุคลากรทางการศึกษาและผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการอ่าน ซึ่งเป็นวาระแห่งชาติโดยมีนโยบายการบริหารงานที่ชัดเจน จากรายงานการประชุมคณะกรรมการส่งเสริมการอ่านเพื่อสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต วันพุธที่ 29 เมษายน 2552 ได้กำหนดให้ปี 2552-2561 เป็นทศวรรษแห่งการอ่าน และกำหนดให้วันที่ 2 เมษายนของทุกปีเป็นวันแห่งการอ่านนั้น เนื่องจากรายงานในการปฏิรูปการศึกษารอบสองในประเด็นที่ 1 ส่วนที่ 1 ได้กำหนดให้ต้องมีการพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ ให้มีนิสัยใฝ่เรียนใฝ่รู้ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต นอกจากนี้ควรมีการจัดหาเอกสารสำหรับการอ่านให้เพียงพอ จากสภาพที่พบโดยทั่วไปห้องสมุดส่วนใหญ่มีหนังสือน้อย และส่วนใหญ่ก็เป็นหนังสือที่เน้นไปทางวิชาการ ในด้านการกำหนดเวลาควรกำหนดเวลาให้ฝึกอ่านอย่างเจาะจงเป็นประจำเพื่อฝึกวินัยในการอ่าน และควรพัฒนารูปแบบวิธีการส่งเสริมการอ่านให้หลากหลายและครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย

วรารักษ์ พัฒนเกียรติพงษ์ (2531) ได้กล่าวไว้ว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอ่าน ซึ่งได้แก่ อิทธิพลของครอบครัว สังคมรอบตัวผู้อ่าน สื่อมวลชน อาจารย์ ครูผู้สอน เพื่อน และธุรกิจหนังสือ ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจึงจำเป็นต้องประชาสัมพันธ์ให้บุคคลเหล่านี้ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างนิสัยรักการอ่านที่ต้องสร้างให้เกิดขึ้นอย่างเร่งด่วน

มาตรการที่ 2 การกระตุ้นและปลูกฝังให้นักเรียน ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอ่านอย่างต่อเนื่อง แนวทางที่ได้จากการศึกษาคือ สร้างแรงจูงใจให้นักเรียน ครู และ

บุคลากรทางการศึกษาอ่านอย่างต่อเนื่อง เช่นยกย่องเชิดชูเกียรตินักเรียนยอดนักอ่าน เป็นต้น เนื่องจากสภาพสังคมของเรายังไม่เป็นสังคมแห่งการอ่านดังนั้นการสร้างแรงจูงใจที่หลากหลาย จึงยังถือเป็นปัจจัยส่งเสริมที่สำคัญในการเริ่มต้น นอกจากนี้การจัดหาหนังสือให้เพียงพอและเหมาะสมกับวัยของผู้อ่านก็เป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะสื่อการอ่านสำหรับเด็กที่มีความสำคัญในการสร้างนิสัยรักการอ่านที่ต้องเริ่มสร้างตั้งแต่เด็กซึ่งหากเด็กมีสื่อการอ่านที่ตอบสนองต่อวัยและความต้องการของเขาโอกาสที่เด็กจะมีนิสัยรักการอ่านก็จะเป็นไปได้สูง ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542ก) พบว่าความสนใจและความต้องการของผู้อ่านแต่ละวัยย่อมมีความแตกต่างกัน ในส่วนของครูก็ต้องเป็นแบบอย่างแก่เด็กด้านรักการอ่านเพราะครูคือปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการรักการอ่านของนักเรียน

นอกจากนี้ยังควรมีการจัดทำแผนการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน และมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง มีการสร้างกลยุทธ์เพื่อกระตุ้นนิสัยรักการอ่าน เช่นจัดการแข่งขันในลักษณะต่าง ๆ ภาครัฐ เกิดผล (2553) พบว่า การจัดทำแผนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอ่านส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมการอ่านอยู่ในระดับดีมาก นอกจากนี้การประชาสัมพันธ์ ร่วมกับการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง การเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกเข้ามาเยี่ยมชมห้องสมุด เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการตื่นตัวในการพัฒนาตนเองของสถานศึกษาและการจัดทำสมุดบันทึกการอ่านที่มีคุณภาพก็นับเป็นแนวทางที่สำคัญในการส่งเสริมการรักการอ่านในมาตรการที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป

มาตรการที่ 3 จัดสถานที่ สภาพแวดล้อม และบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน แนวทางที่ได้จากการศึกษา คือ การปรับปรุงพัฒนาสถานที่ สภาพแวดล้อม และบรรยากาศทั้งในและนอกห้องเรียนให้เอื้อต่อการอ่าน มีคำกล่าวไว้ว่าเมื่อสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนคนก็จะเปลี่ยน (หลักการทำงานของสมอง BBL) จากคำกล่าวนี้เมื่อเราต้องการให้สภาพแวดล้อมเดิมเปลี่ยนเพื่อให้เป็นสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เกิดการรักการอ่านจึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงพัฒนาสถานที่ สภาพแวดล้อม และบรรยากาศทั้งในและนอกห้องเรียนให้เอื้อต่อการอ่าน นอกจากนี้บุคลากรทุกฝ่ายควรมีส่วนร่วมในการจัดบรรยากาศ จัดสถานที่ สื่อ และมุกกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อสร้างความเป็นเจ้าของร่วมกัน ในด้านการจัดจัดบรรยากาศ จัดสถานที่ สื่อ และมุกกิจกรรม ต้องคำนึงถึงความสามารถในการตอบสนองความแตกต่างของบุคคลด้วย การจัดให้มีการนิเทศการปฏิบัติงาน ซึ่งก็นับเป็นวงจรประกันคุณภาพที่สำคัญ การจัดแข่งขันประกวดสภาพแวดล้อมก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยเสริมแรงเชิงบวกที่ควรมี

นอกจากนี้งานวิจัยหลายชิ้นพบว่าสภาพแวดล้อมมีอิทธิพลอย่างมากในการสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียน เช่น กรมวิชาการ (2544) พบว่าสถานที่ที่นักเรียนประถมศึกษา ชอบไปอ่าน

มากที่สุดคือ ห้องสมุดโรงเรียนและบ้าน นะโรดม อินตะปัน (2544) พบว่าห้องสมุดโรงเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่าน หยาดชล เลิศวิระสวัสดิ์ (2546) พบว่าการพัฒนาห้องสมุด เพื่อการเรียนรู้ในห้องสมุดต้องจัดให้มีหนังสือใหม่ ๆ อยู่เสมอ รมรงค์ให้ครูและนักเรียนเข้ามาใช้ ทรัพยากรห้องสมุด จัดมุมชิ้นงานดีเด่นไว้ เพื่อการเรียนรู้และจัดหาสื่ออิเล็กทรอนิกส์ช่วยในการค้นคว้า

มาตรการที่ 4 ประสานความร่วมมือให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน แนวทางที่ได้จากการศึกษาคือ ประสานงานกับบุคลากรทั้งในและนอกโรงเรียนให้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมและสรรหาแหล่งทรัพยากรเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน เช่น จัดหาวิทยากรมาพัฒนาความรู้ครูและบุคลากร รับผิดชอบหนังสือและสื่อระดมทุนสนับสนุนจากองค์กรภายนอก ฯลฯ สร้างเครือข่ายส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน จัดระบบสารสนเทศเกี่ยวกับความร่วมมือในการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ข้อจำกัดของสถานศึกษาแต่ละแห่งอาจมีมากบ้าง น้อยบ้างแตกต่างกันไป ดังนั้นการรู้จักนำทรัพยากรจากทั้งในและนอกสถานศึกษามาใช้จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการบริหารจัดการ การพัฒนานิสัยรักการอ่านที่ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กทุกฝ่ายดังนั้นการเน้นให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผลนิสัยรักการอ่านของเด็กก็นับเป็นอีกหนึ่งปัจจัยเสริมที่สำคัญ

ขวัญดี อัฐวาวุฒิชัย (2538) และฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542) มีข้อค้นพบเหมือนกันว่า ในการปลูกฝังนิสัยรักการอ่านนั้นจำเป็นต้องทำกันตั้งแต่ยังเล็กโดยผู้ปกครอง ผู้ใหญ่ในบ้าน ครู อาจารย์ ตลอดจนสื่อมวลชนต่าง ๆ ช่วยกันส่งเสริม สุขุม เฉลยทรัพย์ กล่าวว่่านิสัยรักการอ่านนั้น ไม่ได้เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ จำเป็นต้องอาศัยการปลูกฝัง การกระตุ้น และการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง

มาตรการที่ 5 กำหนดแผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านไว้ในแผนปฏิบัติงานประจำปี แนวทางที่ได้จากการศึกษาคือ จัดทำแผนงาน โครงการและปฏิทินปฏิบัติงานการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน โดยกำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรมให้ชัดเจน เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนปฏิบัติงาน และการติดตามตรวจสอบ กำหนดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านไว้ในแผนปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องทุกปี แผนปฏิบัติงานเปรียบเหมือนเข็มทิศในการนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ดังนั้นหากเป้าหมายของสถานศึกษาคือการจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องมีการกำหนดไว้ในแผนอย่างชัดเจน เมื่อมีการกำหนดลงในแผนก็จะมีกระบวนการวงจรคุณภาพ (PDCA) ในการตรวจสอบ การจัดทำกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่หลากหลายตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลและมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงานก็นับเป็นกระบวนการประกันคุณภาพของกิจกรรมที่ทำอย่างมีประสิทธิภาพ

เช่นเดียวกับที่คณิต ไชยลังการ (2546) ที่ได้กล่าวไว้ว่าการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียนช่วยให้สถานศึกษาดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างครอบคลุม อารีย์ พูลมาก (2547) กล่าวเช่นเดียวกันว่าการกำหนดทิศทางของสถานศึกษาควรมีการกำหนดร่วมกันระหว่างโรงเรียน ชุมชน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภิญ โญ่ กันหา (2550) ได้ประเมินโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน โรงเรียนอัมพวันวิทยาโดยใช้รูปแบบการประเมินแบบซิปป์ (CIPP Model) พบว่าในการดำเนินโครงการควรสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านให้กับผู้เรียน จัดหาหนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ให้เพียงพอสำหรับการจัดกิจกรรมตลอดปีการศึกษา เตรียมความพร้อมของห้องสมุด และดำเนินโครงการแบบมีส่วนร่วมระหว่าง ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการบริหารโรงเรียน และนักเรียน ในทุกขั้นตอนเพื่อนำไปสู่การดำเนินงานตามแผนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การบรรจุแผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี นับได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียนในสถานศึกษาเพราะหากปราศจากแผนกระบวนการติดตามตรวจสอบก็จะไร้ทิศทาง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องก็จะขาดการมีส่วนร่วมเพราะการสร้างนิสัยรักการอ่านต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่าย

มาตรการที่ 6 จัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านในระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง หลากหลาย และสม่ำเสมอ แนวทางที่ได้จากการศึกษาคือ จัดทำโครงการ/ กิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านที่ทำให้ผู้อ่านมีความสุข และได้ประโยชน์จากการอ่าน นิสัยของบุคคลหมายถึงความเป็นตัวตนของบุคคลคนนั้น ดังนั้นนิสัยรักการอ่านที่จะเกิดได้กับบุคคลใดบุคคลหนึ่งต้องเป็นสิ่งที่บุคคลนั้นรัก ชอบ และมีความสุขที่ได้ทำ การจัดทำโครงการ/กิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจึงต้องเน้นให้ผู้อ่านมีความสุขและเห็นประโยชน์ของการอ่านอย่างแท้จริง ดังที่ จิรนนท์ มั่งมุล (2547) กล่าวไว้ว่าการอ่านมีความสำคัญต่อทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย การที่เห็นคุณค่าของหนังสือและมีทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน และมีใจรักการอ่านที่จะค้นคว้าเป็นสิ่งที่ควรกระทำ กรมวิชาการ (2545 : 3-4) กล่าวว่าสถานศึกษาจะต้องจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ได้ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆอย่างได้สัดส่วนสมดุล ดวงหทัย เมธา (2551) ศึกษาเรื่องการสร้างและใช้แผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักการอ่านสำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคาราวินาวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การร่วมกิจกรรมทำให้นักเรียนได้รับความรู้เพิ่มเติมและอยากอ่านหนังสือเพิ่มมากขึ้น วุฒิพงษ์ คำเนตร (2553) ศึกษา

เรื่องการจัดกิจกรรมตามแนวคิดสร้างความรู้ นิยมเพื่อส่งเสริมทักษะและนิสัยรักการอ่านของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่าหลังการทดลองนักเรียนมีทักษะการอ่าน ความเข้าใจในการอ่าน และนิสัยรักการอ่านสูงขึ้น ภาภรณ์ เกิดผล (2553) ศึกษาเรื่องการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนบ้านริมใต้ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า แผนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาสามารถส่งเสริมพฤติกรรมการอ่านของนักเรียนได้ โดยคะแนนพฤติกรรมการอ่านในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 81.10 และพฤติกรรมการอ่านอยู่ในระดับดีมาก

มาตรการที่ 7 พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการห้องสมุดที่มีคุณภาพ แนวทางที่ได้จากการศึกษาคือ พัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการห้องสมุดให้มีคุณภาพ เช่น จัดอบรมสัมมนา ศึกษาดูงาน เป็นต้น เนื่องจากข้อจำกัดด้านทรัพยากรบุคคลของสถานศึกษาจึงจำเป็นที่จะต้องพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้เป็นผู้ที่มีความรู้ และทักษะที่หลากหลายเพื่อรองรับหน้าที่ความรับผิดชอบที่อาจจะไม่ตรงตามสายงาน การเสริมแรงแก่ครูผู้ทำหน้าที่บรรณารักษ์โดยการส่งเสริมให้เป็นผู้นำทางวิชาการ โดยการให้เกียรติยกย่อง ให้ความสำคัญมอบหมายให้เป็นผู้พัฒนากิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านในโรงเรียน ให้มีโอกาสดำเนินงานในด้านวิทยฐานะทางวิชาการก็ควรเป็นสิ่งที่สถานศึกษาต้องตระหนักซึ่งเป็นไปได้ในทำนองเดียวกับงานวิจัยของ ภิญโญ กันหา (2550) ที่พบว่าในการดำเนินโครงการควรสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านให้กับผู้เรียน จัดหาหนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ให้เพียงพอสำหรับการจัดกิจกรรมตลอดปีการศึกษา เตรียมความพร้อมของห้องสมุด ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถตรงตามสายงานก็ยังเป็นปัญหาใหญ่ของทุกสถานศึกษา ทั้งการจัดสรรงบประมาณที่ยังให้ความสำคัญน้อยมากเมื่อเทียบกับงบประมาณด้านอื่น ๆ อีกทั้งภาระงานที่มีมากขึ้นของครูในการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะสถานศึกษาขนาดเล็กที่ครูคนเดียวต้องรับผิดชอบหลายอย่างทั้งงานด้านเอกสารและงานด้านการจัดการเรียนการสอน ซึ่งแม้ครูจะเห็นถึงความสำคัญของกระบวนการบริหารจัดการห้องสมุดให้มีความรู้ที่ต่ออาศัยการพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นอีกหนึ่งบุคคลสำคัญที่จะช่วยผลักดันให้มาตรการนี้เกิดความสำเร็จ

มาตรการที่ 8 พัฒนาห้องสมุดให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต แนวทางที่ได้จากการศึกษาคือ จัดและพัฒนาหนังสือ หรือห้องสมุดโรงเรียนให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต จัดสิ่งแวดล้อม และบรรยากาศในห้องสมุดให้น่าใช้ สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการ และเอื้อต่อการอ่าน

ดังที่ได้ทราบมาแล้วว่าสิ่งแวดล้อมมีส่วนต่อพฤติกรรมการอ่านของบุคคลดังนั้นหากพฤติกรรมการอ่านของนักเรียนยังไม่เกิดขึ้นในสถานศึกษาจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงพัฒนาห้องสมุดให้เป็นสถานที่ที่สามารถส่งเสริมพฤติกรรมการรักการอ่านของนักเรียน นอกจากนี้การจัดทรัพยากรสารสนเทศ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่สอดคล้องกับหลักสูตรและความต้องการของผู้ใช้บริการอย่างเหมาะสมและเพียงพอ ก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่มีส่วนส่งเสริมพฤติกรรมการรักการอ่านของนักเรียน และควรมีการจัดห้องสมุดให้มีระบบบริการที่สะดวก รวดเร็ว และมีผู้รับผิดชอบให้บริการทั้งในและนอกเวลาเรียน เพราะในยุคปัจจุบันความสะดวกรวดเร็วของการเข้าถึงการให้บริการถือเป็นส่วนสำคัญของการดำเนินชีวิต ดังที่บันลือ พุกกะวัน (2533, หน้า 124) ได้กล่าวไว้ว่าในการจัดสภาพแวดล้อมในการอ่านควรเปิดโอกาสให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการจัดที่สำหรับอ่าน งานวิจัยของละเมียด ลิมอักษรพบว่าโรงเรียนจะต้องช่วยแนะแนวทางแก่เด็ก ไม่ควรปล่อยให้เด็กอ่านไปตามเรื่อง ห้องสมุดของโรงเรียนควรรวบรวมหนังสือที่ดีและเหมาะสมกับเด็กเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติม เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน รักการค้นคว้า รู้จักหาความรู้ด้วยตนเอง

มาตราที่ 9 ปรับแนวคิด ให้ความรู้ และพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นความสำคัญของการอ่าน แนวทางที่ได้จากการศึกษาคือ ชี้แจง ทำความเข้าใจ และให้ความรู้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดการเรียนการสอนที่ใช้การอ่านในกระบวนการเรียนรู้ จัดทำ จัดทำ และรวบรวมตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นความสำคัญของการอ่าน ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และทุกระดับชั้นให้ครูพิจารณาใช้ประโยชน์ สถานศึกษาต้องสร้างความตระหนักให้แก่ผู้มีส่วนในการจัดการเรียนการสอนในทุกกลุ่มสาระในการใช้การอ่านในกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเป็นการกำหนดทิศทางคุณภาพในการพัฒนาร่วมกัน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดให้สถานศึกษามีการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน โดยบูรณาการเข้าในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองมีเป้าหมายในประเด็นที่ 1 ส่วนที่ 1 คือการพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ ให้มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง แสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต นอกจากนี้การจัดทำ จัดทำสื่อสำหรับพัฒนานิสัยรักการอ่านอย่างหลากหลาย การจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กด้านการอ่านให้มีแนวคิด เจตคติที่ดีต่อการอ่าน ถิ่นบับเป็นอีกปัจจัยที่สำคัญที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาเด็กต้องจัดเตรียม ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถตรงกับงาน และสามารถพัฒนาตนให้เหมาะกับสภาพงานได้ เน้นให้เด็กมีการฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ และมีการติดตามดูแลอย่างใกล้ชิด และ

สร้างความตระหนักให้เกิดแก่บุคลากรทุกฝ่าย เพื่อให้เข้าใจตรงกัน และร่วมกันดำเนินกิจกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรการที่ 10 บรูณาการการอ่านในการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ทุก กลุ่มสาระการเรียนรู้ และทุกระดับชั้น แนวทางที่ได้จากการศึกษา คือ ประชุมชี้แจงให้ครู และบุคลากรทางการศึกษาบรูณาการการอ่านในกระบวนการจัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และทุกระดับชั้น ครูผู้สอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และทุกระดับชั้น จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการการอ่านทั้งในกระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยบูรณาการการอ่านในกระบวนการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ กระบวนการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและพัฒนาในสถานศึกษาจำเป็นต้องมีกระบวนการประชาธิปไตย เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือแบบทีมงานที่ร่วมคิดร่วมทำ สถานศึกษาไม่ใช่ของผู้บริหารคนเดียว ดังนั้นหากสามารถทำให้เกิดกระบวนการทำงานเป็นทีมได้มากเท่าใดความสำเร็จก็จะเกิดมากขึ้นเท่านั้น การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ และยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ที่จัดการเรียนการสอนที่บูรณาการการอ่านถือเป็นวงจรคุณภาพที่สำคัญ อีกปัจจัยหนึ่ง การกำหนดให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการอ่านเป็น กระบวนการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้ทราบปัญหาและนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนา ต่อไป ทุกสถานศึกษาจะต้องมีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อเป็นกรอบในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาดังนั้นหากมีการกำหนดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านไว้เป็นส่วนหนึ่งของมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาก็จะเป็นหลักประกันได้ว่าการส่งเสริมนิสัยรัก การอ่านจะได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่เล็งเห็นความสำคัญ ในการส่งเสริมการอ่านจึงได้กำหนดไว้ในมาตรา 24 ว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงยึดการ ปฏิบัติจริง ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สถานศึกษาต้อง มีความตระหนักในภาระงานที่สำคัญนี้ ดังนั้นการจัดให้มีคณะกรรมการดำเนินงานและติดตาม การดำเนินงานที่มาจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจึงมีความจำเป็นอย่างมากเพื่อให้การขับเคลื่อนกระบวนการบูรณาการการอ่านในการจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาแนวทางการบริหารงานจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

มาตรการที่ 1

1.1 ควรมีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้นักเรียน ครู บุคลากรทางการศึกษาและผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการอ่านซึ่งเป็นวาระของชาติ

1.2 ควรมีนโยบายการบริหารงานที่ชัดเจน

1.3 ควรจัดหาเอกสารสำหรับการอ่านที่หลากหลายและเพียงพอ

1.4 ควรกำหนดเวลาให้ฝึกอ่านอย่างเจาะจง

1.5 ควรมีการพัฒนารูปแบบวิธีการส่งเสริมการอ่านที่หลากหลาย

มาตรการที่ 2

2.1 ควรสร้างแรงจูงใจให้นักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาอ่านหนังสืออย่าง

ต่อเนื่อง

2.2 ควรจัดหาหนังสือให้เพียงพอและเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน

2.3 ครูควรเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนด้านรักการอ่าน

2.4 สถานศึกษาควรจัดทำแผนไว้อย่างชัดเจนและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

2.5 ควรสร้างกลยุทธ์เพื่อกระตุ้นนิสัยการรักการอ่านมีการประชาสัมพันธ์ร่วมกับ การทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

2.6 ควรเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกเข้ามาเยี่ยมชมห้องสมุดเพื่อการแลกเปลี่ยน

เรียนรู้

2.7 ควรจัดทำสมุดบันทึกการอ่านที่มีคุณภาพและครอบคลุมทุกระดับการศึกษา

มาตรการที่ 3

3.1 ควรปรับปรุงและพัฒนาสถานที่ สภาพแวดล้อมและบรรยากาศทั้งในและนอก ห้องเรียนให้เอื้อต่อการอ่านโดยบุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วม

3.2 ควรมีการจัดสถานที่ สื่อ และมุมกิจกรรมมีความหลากหลาย สามารถ ตอบสนองความแตกต่างของบุคคล

3.3 ควรมีการนิเทศการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ และจัดแข่งขันประกวด สภาพแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

มาตรการที่ 4

4.1 ควรมีการประสานความร่วมมือกับบุคลากรทั้งในและนอกโรงเรียนให้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม

4.2 ควรสรรหาแหล่งทรัพยากรและร่วมเป็นเครือข่ายเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านให้แก่นักเรียน

4.3 ควรจัดระบบสารสนเทศเกี่ยวกับความร่วมมือในการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน โดยเน้นการให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลนิสัยรักการอ่านของนักเรียน

มาตรการที่ 5

5.1 ควรเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนปฏิบัติงานและการติดตามตรวจสอบ

5.2 ควรกำหนดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านไว้ในแผนปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องทุกปี

5.3 ควรจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านที่หลากหลายตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล

มาตรการที่ 6

6.1 ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านอย่างหลากหลายโดยให้บุคลากรในโรงเรียนและชุมชนร่วมกันทำกิจกรรมสม่ำเสมอตลอดทั้งปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโอกาสและวาระสำคัญต่าง ๆ

6.2 ควรส่งเสริมให้นักเรียนจัดทำบันทึกการอ่านของตนเองในทุกระดับชั้น

6.3 ควรจัดทำข้อมูลสารสนเทศด้านการอ่านของนักเรียนอย่างเป็นระบบ

6.4 ควรเผยแพร่และยกย่องเชิดชูเกียรตินักเรียนและครูรักการอ่าน

6.5 ควรจัดกิจกรรมการแข่งขันทักษะทั้งในระดับโรงเรียนและระดับเขตพื้นที่การศึกษาอย่างต่อเนื่อง

6.6 ควรจัดให้มีการรายงานผลการดำเนินงานต่อหน่วยงานต้นสังกัด

มาตรการที่ 7

7.1 ควรพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการห้องสมุดให้มีคุณภาพ

7.2 ควรส่งเสริมความเป็นผู้นำทางวิชาการให้แก่ครูผู้ทำหน้าที่บรรณารักษ์โดยการให้เกียรติ ยกย่อง ให้ความสำคัญ มอบหมายให้เป็นผู้พัฒนากิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของ

โรงเรียนและส่งเสริมครูบรรณารักษ์หรือครูผู้ทำหน้าที่บรรณารักษ์ให้มีโอกาสก้าวหน้าในด้านวิทยฐานะทางวิชาการ

มาตรการที่ 8

8.1 ควรจัดและพัฒนามุมหนังสือหรือห้องสมุดโรงเรียนให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต

8.2 ควรจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในห้องสมุดให้นำใช้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการ

8.3 ควรจัดทรัพยากรสารสนเทศ เช่น สื่อ สิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่สอดคล้องกับหลักสูตรและความต้องการของผู้ใช้บริหารอย่างเหมาะสมและเพียงพอ

8.4 ควรจัดห้องสมุดให้มีระบบการบริการที่สะดวก รวดเร็ว และมีผู้รับผิดชอบให้บริการทั้งในและนอกเวลาเรียน

มาตรการที่ 9

9.1 ควรมีการชี้แจง ทำความเข้าใจและให้ความรู้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดการเรียนการสอนที่ใช้การอ่านในกระบวนการเรียนรู้

9.2 ควรจัดหา จัดทำ และรวบรวมตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นความสำคัญของการอ่านในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

9.3 ควรจัดหา จัดทำสื่อสำหรับพัฒนานิสัยรักการอ่านอย่างหลากหลายและเพียงพอ

9.4 ควรจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กด้านการอ่านให้มีแนวคิด เจตคติที่ดีต่อการอ่าน

9.5 ควรจัดให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถตรงกับงาน และสามารถพัฒนาตนให้เหมาะสมกับสภาพงานได้

9.6 ควรเน้นให้เด็กมีการฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอและมีการติดตามดูแลอย่างใกล้ชิด

9.7 ควรสร้างความตระหนักให้เกิดแก่บุคลากรทุกฝ่าย เพื่อให้เข้าใจตรงกันและร่วมกันดำเนินกิจกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรการที่ 10

10.1 ควรประชุมชี้แจงให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามุ่งเน้นการอ่านในกระบวนการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และทุกระดับชั้น

10.2 ครูผู้สอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และทุกระดับชั้นจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการการอ่านทั้งในกระบวนการเรียนสอน การวัดและประเมินผล

10.3 ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยบูรณาการการอ่านในกระบวนการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

10.4 ควรนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบและยกย่องเชิดชูเกียรติผู้จัดการเรียนการสอนที่บูรณาการการอ่าน

10.5 ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการอ่านเป็นกระบวนการเรียนรู้

10.6 ควรกำหนดกิจกรรมการอ่านเป็นส่วนหนึ่งของมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสังคมและชุมชนในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักเรียน

2.2 ควรวิจัยเพื่อแสวงหารูปแบบในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กโดยเฉพาะ